

TASVIRIY SAN'ATNING INSON HAYOTIDAGI ROLI

Nizomiy nomidagi O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti Professional ta'lim va san'at fakulteti 3-kurs talabasi.

To'laboyeva Durdona Saydullo qizi

Kalit so'zlar: *Tasviriy san'at, ijodkorlik, estetik tarbiya, go'zallik, badiiy idrok, inson ma'naviyati, ruhiy uyg'unlik, madaniyat, milliy qadriyatlar.*

KIRISH

Insoniyat tarixining barcha davrlarida san'at, xususan tasviriy san'at jamiyat hayotida beqiyos o'rin egallab kelgan. U inson tafakkurining, ichki dunyosining, tuyg'ulari va orzu-umidlarining ko'zqusidir. Tasviriy san'at orqali inson o'z borlig'ini, hayot haqidagi qarashlarini ifoda etadi. Har bir chizilgan rasm, yaratilgan haykal yoki bezak inson qalbining bir parchasi sifatida yashaydi.

Bugungi kunda ma'naviyatli, ijodkor, go'zallikni his eta oladigan insonni tarbiyalash masalasi jamiyat oldidagi eng dolzarb vazifalardan biridir. Chunki texnologiya qanchalik rivojlanmasin, inson ruhiyatining, ma'naviy dunyosining boyligi faqat san'at orqali to'liq namoyon bo'ladi. Shuning uchun tasviriy san'atni inson hayotining ajralmas qismi sifatida o'rganish, uni qadrlash va yosh avlodni shu ruhda tarbiyalash muhim ahamiyat kasb etadi.

1. TASVIRIY SAN'ATNING MOHIYATI VA UNING INSONIY QADRIYATLARGA TA'SIRI

Tasviriy san'at — inson tafakkuri, hissiyoti va badiiy tasavvurining mahsuli. U voqelikni estetik idrok etish va ifoda etishning eng go'zal shaklidir. Rassom tabiatni, insonni, uning ruhiyatini ranglar, chiziqlar, soyalar orqali ifodalaydi. Bu jarayon nafaqat ko'rish, balki his qilish, fikrlash, o'ylashni ham o'z ichiga oladi.

San'at insonda hayotga mehr, tabiatga hurmat, ezgulikka intilish tuyg'ularini uyg'otadi. Har bir san'at asari ma'naviy-ruhiy kuchga ega: u tomoshabinning ichki olamiga ta'sir qiladi, o'yga soladi, ruhlantiradi. Shuning uchun ham san'atni "ruhiy davo" deb atash mumkin.

Masalan, Leonardo da Vinchi, Rafael, Kamoliddin Behzod, Usto Mumin kabi buyuk rassomlarning asarlari inson qalbiga chuqur ta'sir etadi. Ularning har bir chizig'ida hayot, tuyg'u, mehr va falsafa mujassam.

2. TASVIRIY SAN'ATNING TARBIYAVIY AHAMIYATI

Insonni estetik didli, ma'naviy jihatdan yetuk qilib tarbiyalashda tasviriy san'atning o'rni beqiyos. Yosh avlod san'at asarlari bilan tanishar ekan, unda go'zallikka intilish, nafislikni qadrlash, yomonlikdan voz kechish kabi xislatlar shakllanadi.

Maktab va oliy ta'lim muassasalarida o'qitiladigan "Tasviriy san'at" fani o'quvchilarda kuzatuvchanlik, tafakkur, sabr-toqat va ijodkorlikni rivojlantiradi. Bola rasm chizish jarayonida atrofdagi narsalarni sinchkovlik bilan kuzatadi, ranglar uyg'unligini his etadi, bu esa uning estetik didini shakllantiradi.

Bundan tashqari, san'at insonni mehribonlikka, insonparvarlikka chorlaydi. Chunki har bir san'at asarida hayotning bir bo'lagi, insoniylikning bir timsoli yashiringan bo'ladi.

3. TASVIRIY SAN'AT VA INSON RUHIYATI

San'at inson ruhiyatining eng chuqur qatlamlariga kirib boradi. Go'zal manzara, iliq ranglar, uyg'un shakllar — bularning barchasi inson ruhida sokinlik, tinchlik va baxt hissini uyg'otadi.

Psixologlar fikricha, san'at bilan shug'ullanish depressiya, stress, xavotir holatlarini kamaytiradi. Chunki ijod insonni ichki muvozanatga olib keladi. Ayniqsa, rasm chizish yoki ranglar bilan ishlash jarayoni odamni o'zini anglashga, ichki kechinmalarini ifoda etishga yordam beradi.

Ko'plab shifokorlar “art-terapiya” — ya'ni san'at orqali davolash usulini amaliyotga joriy etishgan. Bu usulda inson o'z his-tuyg'ularini qog'ozga tushirib, ularni yengillashtiradi, ruhiy holatini tiklaydi.

Demak, san'at nafaqat ko'ngil zavqi, balki ruhiy muvozanatning asosiy manbalaridan biridir.

4. TASVIRIY SAN'AT VA MILLIY QADRIYATLAR

Har bir xalqning ma'naviy boyligi uning san'atida namoyon bo'ladi. O'zbek xalqining tasviriy san'at tarixi qadimdan boshlangan. Afrosiyob devoriy rasmlari, Termizdagi naqshlar, me'moriy obidalar — bularning barchasi ajdodlarimizning estetik dididan, san'atga bo'lgan mehridan dalolat beradi.

Kamoliddin Behzodning miniatyuralari, Mirzo Ulug'bek rasadxonasidagi bezaklar, naqshinkor ganch o'ymakorligi va milliy naqshlar — xalqimizning estetik dunyoqarashini ifodalaydi. Ular orqali biz milliy o'zligimizni anglaymiz, qadriyatlarimizni saqlab qolamiz.

Bugungi kunda milliy san'atimizni asrash, uni zamonaviy talqinda rivojlantirish — yosh rassomlar, pedagoglar va ijodkorlarning muhim vazifasidir. Har bir san'at asarida milliylik bilan zamonaviylik uyg'unlashsa, bu san'atni yanada boyitadi.

5. ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA TASVIRIY SAN'AT

Raqamli asr san'atga yangi imkoniyatlar ochdi. Endilikda rassomlar nafaqat bo'yoq va cho'tka bilan, balki grafik planshet, 3D dizayn, raqamli bo'yoqlar bilan ham ishlamoqda.

Bu yangiliklar san'atni ommalashtirdi, yoshlarning ijodga qiziqishini oshirdi. Ammo shunga qaramay, an'anaviy rasm chizish, tabiat manzaralarini real usulda tasvirlash o'z qimmatini yo'qotgani yo'q.

Texnologiya — bu vosita, ammo san'atning yuragi inson qalbidadir. Agar insonda tuyg'u, mehr, go'zallikka muhabbat bo'lmasa, eng ilg'or texnologiya ham san'at asarini yarata olmaydi.

6. TASVIRIY SAN'ATNING JAMOAT HAYOTIDAGI O'RNI

Bugungi kunda tasviriy san'at ko'cha devorlarida, haykallarda, ko'rgazmalarda, reklamalarda keng qo'llanmoqda. Bu nafaqat estetik ko'rk, balki tarbiyaviy vosita hamdir.

Mamlakatimizda har yili o'tkaziladigan “Tasviriy san'at festivali”, “Yosh rassomlar tanlovi”, “Ijod haftaligi” kabi tadbirlar san'atni ommalashtirishda muhim ahamiyatga ega. Bu

jarayonlar yoshlarning iqtidorini ochish, ularni milliy g'urur va san'atga muhabbat ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Tasviriy san'at shuningdek turizm sohasida ham muhim rol o'ynaydi. Ko'plab xorijiy sayyohlar o'zbek milliy naqshlari, miniatyuralar, gilamlar, amaliy bezak san'atiga qiziqish bilan qaraydilar. Bu esa mamlakatimizning madaniy imidjini oshiradi.

XULOSA

Tasviriy san'at insonning ma'naviy, ruhiy, estetik va ijtimoiy rivojlanishida beqiyos o'rin tutadi. U inson qalbini go'zallikka oshno etadi, ezgulikka chorlaydi, hayotga rang, ma'no va ilhom bag'ishlaydi.

San'atni sevgan inson — dunyoni boshqacha ko'radi. U hayotdagi har bir hodisada go'zallikni, har bir insonda ezgulikni ko'ra oladi. Shuning uchun ham tasviriy san'atni o'rganish, asrab-avaylash va targ'ib qilish — bu jamiyatning, ayniqsa yoshlarning ma'naviy barkamolligini ta'minlaydigan eng muhim yo'ldir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Jo'raev N. Tasviriy san'at asoslari. — Toshkent: O'qituvchi, 2017.
3. Rasulova G. Estetik tarbiya nazariyasi va amaliyoti. — Toshkent, 2019.
4. Abdurahmonova D. San'atshunoslik asoslari. — Toshkent: Fan, 2021.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori: Ma'naviy-ma'rifiy faoliyatni yanada takomillashtirish to'g'risida, 2020-yil.
6. Sodiqov A. Milliy san'at va qadriyatlar. — Toshkent, 2022.
7. Art-terapiya asoslari. — Toshkent: Innovatsion psixologiya nashriyoti, 2020.